

Nr 339.

Av herr **Weijne**, *angående åtgärder till vinnande av ett bättre undervisningsresultat vid folkskolor av B-, C- och D-formerna.*

I en inom andra kammaren vid 1925 års riksdag väckt motion, nr 39, föreslog undertecknad, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, på vad sätt lärare vid folkskolor av B-, C- och D-formerna skulle kunna skickliggöras för de med dessa skolformer förenade speciella uppgifter och svårigheter. I motiveringen framhölls, att det var något helt annat att samtidigt undervisa flera klasser, vilka delvis sysselsattes med tysta övningar, än att få ägna sin hela uppmärksamhet åt elever, som befunno sig på samma ståndpunkt. Vidare påpekades, att seminarierna hittills ägnat mycket liten uppmärksamhet åt detta skolproblem. Som åtgärder, ägnade att råda bot på det påstådda missförhållandet, nämndes införande av lägre skolformer vid seminariernas övningsskolor, detaljerade handledningar och kursplaner för de i motionen omnämnda skoltyperna samt fortbildningskurser, som helt inriktade sig på att skickliggöra läraren för en viss skolform.

Motionen blev, sedan den avstyrkts av vederbörande utskott, efter en kort debatt avslagen av kammaren.

Därmed skulle ju saken kunna synas avgjord. Emellertid har motionen föranlett en diskussion i skolpressen, som praktiskt taget fortgick hela föregående år. Härvid har särskilt B 2-formen varit föremål för uppmärksamhet, säkerligen därför att denna är den mest spridda och betydelsefulla av de mera svårskötta formerna. Med mycket stor enighet har framhållits behovet av åtgärder i enlighet med motionens syfte. Däremot ha åsikterna gått isär, när det gällt att ange riktlinjer för ett sådant arbete.

Här nedan meddelas några korta utdrag av vad som skrivits.

»Det ligger i öppen dag, att motionen visar hän på en brist i lärarnas praktiska utbildning vid våra folkskoleseminarier», skriver en författare, av allt att döma själv seminarielärare. »Äntligen kan man säga, att en aktuell fråga inom vår svenska folkskola förts fram på dagordningen, nämligen den om B 2-formens problem», heter det i en annan artikel. »Det gäller med andra ord att se till, att just det för B 2-formen säregna arbetssättet och metoderna därför bleve mera föremål för våra undervisningsreformatorers intresse», anför en namngiven folkskollärare. Folkskoleinspektören Gottfrid Björkman skriver bl. a.: »Såsom folkskoleinspektör har jag mångfaldiga gånger av unga lärare och lärarinnor fått höra bittra beklaganden över att seminarierna så litet be-

aktat folkskoleväsendets realiteter, att den nyexaminerade, när han plötsligt finner sig ställd som ledare för en B 2-skola, ofta står där fullkomligt handfallen.» Beträffande seminarierna skriver samme författare: »Vad då först seminarieutbildningen angår, tror jag, att varje *praktisk* folkskolman numera kommit underfund med att kravet på vad man skulle kunna kalla för B 2-formens renässans i seminariernas övningsskolor helt enkelt icke längre kan avspisas.» Förre rektorn vid Strängnäs folkskoleseminarium Sven Lundqvist anför bl. a.: »Att ha lämnat utbildning för skolformen A eller på sin höjd B 1 men fordra av en ung och oerfaren lärare eller lärarinna, som ser sig tvungen taga B 2 eller kanske B 3, ett gott arbete — kan samhället taga det på sitt samvete? Skall den n. v. seminarieutbildningen tjäna sitt mål såsom *lärarutbildning*, så finnes enligt min 40-åriga erfarenhet på folkundervisningens område blott ett medel: utvidga övningsskolan med en B 2-avdelning och sätt som lärare och ledare av densamma en beprövad kraft . . .»

Samtliga dessa utdrag äro hämtade ur »Svensk Läraretidning». I tidskriften »Skola och samhälle», som även ägnat frågan sin uppmärksamhet, skriver seminarieläraren Herman Siegväld bl. a.: »Ett av de bästa handtag, som f. n. kan givas åt lärarna i B 2-skolorna, är utan tvivel utarbetandet av detaljerade kursplaner för undervisningen i denna skolform samt en instruktiv och praktiskt användbar handledning.» Samme författare gör sig till tolk för den uppfattningen, att B 2-formen bör under någon tid av läsåret finnas vid folkskoleseminariernas övningsskolor. Plats för denna skolform vid seminarierna fast på annat sätt vill jämväl seminarieläraren L. G. Sjöholm bereda.

Slutligen må nedanstående utdrag ur folkskoleinspektören L. Hofstedts berättelse angående skolväsendet i Göteborgstraktens inspektionsområde anföras:

»I en och annan skola, i vilken läraravdelningen omfattar flera klasser (B 2, B 3, C 2, D 1), har jag understundom tyckt mig förmärka en viss osäkerhet i vad gäller lämpligaste sättet för ordnande av de tysta övningarna. Denna fråga, hur undervisningen bäst skall kunna ordnas i läraravdelningar omfattande flera klasser, är utan tvivel av den vikt och betydelse, att en upplysningsverksamhet genom kortare kurser och demonstrationer, föredragsserier o. d. är högeligen påkallad. B 2-skolan är ju för stora delar av landsbygden den under förhandenvarande förhållanden mest ändamålsenliga skolformen; geografiska förhållanden nödvändiggjöra därjämte förekomsten i enstaka fall av så svaga skolformer som C 2-skolan och liknande skolor. En ingående utredning av dessa skolors arbetsformer och arbetsmetoder vore säkerligen mycket önskvärd.»

Av ovanstående torde med tydlighet framgå, att det är en gängse uppfattning hos de med arbetet i de lägre skolformerna förtrogna, att frågan om undervisningens tekniska anordning och resultat i dessa former icke bör utan vidare avföras från dagordningen. Jag tillåter mig därför ånyo bringa saken inför riksdagen.

Åtskilliga skäl tala för att man just *nu* bör göra något i här nämnt avseende. Så har den ekonomiska depressionen fört med sig, att man för närvarande

endast mera undantagsvis låter en sämre skolform avlösas av en bättre. Nativitetens starka sjunkande verkar i samma riktning. Ja, frågan om återgång till lägre skolformer — t. ex. B 2 i stället för B 1 — är redan och torde inom den närmaste framtiden ännu oftare bliva aktuell på åtskilliga håll, särskilt i mindre industrisamhällen. Ett allmänt känt förhållande är ju också, att den rena ej industrialiserade landsbygden sakta men säkert minskar i folkmängd. Och denna minskning sker i långt raskare takt inom de lägre åldersklasserna. Då de olika skolformerna först och sist äro beroende av barnantal och befolkningstäthet, är det av betydelse att observera här nämnda förhållanden.

Under den förut nämnda pressdiskussionen framhölls även, att man genom organisatoriska förändringar skulle kunna vinna ett bättre kunskapsresultat i särskilt B 2-formen. Så framförde folkskoleinspektören P. Holmvall den tanken, att lärarnas undervisningsskyldighet borde utsträckas med ett par timmar, varigenom i viss omfattning skild undervisning skulle kunna beredas olika klasser. En annan författare pekade på önskvärdheten av för de lägre skolformerna speciellt lämpade läroböcker, vartannat års intagning av nybörjare i större utsträckning än vad för närvarande är fallet rekommenderades o. s. v.

Onekligen är problemet om de lägre skolformerna ej endast en lärareutbildningsfråga utan av vidsträcktare natur.

Med stöd av det anförda tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte — med beaktande av ovan anförda synpunkter — låta utreda, på vad sätt ett bättre undervisningsresultat må kunna vinnas vid folkskolor av B-, C- och D-formerna, samt därefter vidtaga de åtgärder och för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 1 februari 1926.

Josef Weijne.
